

Παρέμβαση Γιώργου Βερνίκου, Προέδρου της Ο.Κ.Ε.

Συνέδριο e-κύκλος, 13 Ιουνίου 2017

ΥΠΑΡΧΕΙ ΠΕΡΙΘΩΡΙΟ ΓΙΑ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΣΥΝΕΝΝΟΗΣΗ;

Σε κρίσιμους τομείς οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας

Η ελληνική οικονομία εξακολουθεί να είναι αντιμέτωπη με μία ιδιαίτερα ζοφερή πραγματικότητα η οποία ελάχιστα έχει διαφοροποιηθεί από τα δεδομένα εκείνα που οδήγησαν την χώρα στην εποχή των «μνημονίων» και της οικονομικής επιτήρησης. Η ελληνική κρίση χρέους ανέδειξε για πολλοστή φορά τις αδυναμίες και τα διαρθρωτικά προβλήματα του προτύπου οικονομικής μεγέθυνσης που είχε υιοθετηθεί στην χώρα για περισσότερα από 30 χρόνια.

Όλοι οι συμμετέχοντες στο σχετικό δημόσιο, αλλά και επιστημονικό διάλογο αποδέχονται την επιτακτική ανάγκη επανακαθορισμού του αναπτυξιακού μοντέλου της χώρας. Παρόλα αυτά όμως ο κοινωνικός διάλογος, παρά τις προσπάθειες που έχουν γίνει από πολλούς φορείς, κοινωνικούς εταίρους, επιστημονικά και ερευνητικά κέντρα, δεξαμενές σκέψης, πολιτικά κόμματα, αλλά και την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή (ΟΚΕ)¹, δεν έχει οδηγήσει σε ένα συνολικά αποδεκτό εθνικό σχέδιο το οποίο θα ανταποκρίνεται στις τρέχουσες αλλά και πιο πρόσφατες εξελίξεις.

Από την μέχρι σήμερα λειτουργία και το γνωμοδοτικό έργο της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής αναδεικνύονται τα ζητήματα τα οποία θα πρέπει να βρίσκονται στο επίκεντρο αυτού του διαλόγου. Ζητήματα όπως η ανεπάρκεια και οι δυσλειτουργίες του κράτους, ο ρόλος του στην οικονομία, η σημασία των πολιτικών και κοινωνικών θεσμών, η στρατηγική και η κατεύθυνση των μεταρρυθμίσεων, αναπτυξιακές πολιτικές και η επιχειρηματικότητα, η σημασία της παιδείας και της έρευνας, η διάρθρωση και η ανταγωνιστικότητα των αγορών, η κοινωνική πρόνοια και το ασφαλιστικό σύστημα, η βιώσιμη διαχείριση του περιβάλλοντος, κ.ο.κ. Πολλές φορές έχω επισημάνει τη σημασία που έχει για την υπέρβαση της οικονομικής, κοινωνικής και πολιτικής κρίσης, η διεξαγωγή ενός συντεταγμένου και ειλικρινούς διαλόγου, που θα οδηγήσει στην υιοθέτηση εκείνων των μεταρρυθμίσεων που είναι απαραίτητες για την αποτελεσματική αντιμετώπιση των διαρθρωτικών προβλημάτων της ελληνικής οικονομίας.

¹ π.χ. Εθνική Κοινωνική Αναπτυξιακή Συμφωνία της ΟΚΕ (2009).

Βασικό προαπαιτούμενο ωστόσο, για να γίνουν πραγματικότητα τα παραπάνω, αποτελεί η διάθεση κοινωνικής συνεννόησης και δημιουργικής σύνθεσης – συχνά ακραία – αντιτιθέμενων απόψεων. Με άλλα λόγια, απαιτείται όλοι, κοινωνικοί εταίροι και φορείς, πολιτικά κόμματα κ.ο.κ., να κινηθούν πέρα από επιμέρους μικροσυμφέροντα και ιδεοληψίες, και να προτάξουν ως βασικό κριτήριο και ζητούμενο το ευρύτερο κοινωνικό και εθνικό συμφέρον. Και όπως αποδεικνύεται και από διάφορες επιστημονικές έρευνες μόνο οι χώρες και οι κοινωνίες που χαρακτηρίζονται από υψηλή ποιότητα αυτού που ονομάζεται «Κοινωνικό Κεφάλαιο», το οποίο συμπεριλαμβάνει το σύνολο των κανόνων, των αξιών, και των αντιλήψεων που διέπουν τη λειτουργία μίας κοινωνίας, είναι και εκείνες που βιώνουν συνθήκες οικονομικής μεγέθυνσης και ευημερίας. Και οπωσδήποτε η κουλτούρα της κοινωνικής συνεννόησης και της δημιουργικής σύνθεσης διαφορετικών και αντιτιθέμενων απόψεων είναι αναπόσπαστο μέρος αυτού του «Κοινωνικού Κεφαλαίου».

Δυστυχώς στην χώρα μας, η ποιότητα του «Κοινωνικού Κεφαλαίου», είναι εξαιρετικά χαμηλή και σε κάθε περίπτωση, δεν είναι αυτή που απαιτούσαν, αλλά και εξακολουθούν να απαιτούν, οι κρίσιμες και δύσκολες περιστάσεις στις οποίες καλείται να ανταπεξέλθει. Και δεν είμαι μόνο εγώ που υποστηρίζω ότι το βασικό πρόβλημα της Ελληνικής οικονομίας και συγκεκριμένα η απώλεια της διεθνούς εμπιστοσύνης στις προοπτικές της αντανάκλα σε μεγάλο βαθμό και την αδυναμία κοινωνικής συνεννόησης. Είναι βέβαιο ότι τα πράγματα για τη χώρα μας θα ήταν καλύτερα, εάν το πολιτικό σύστημα, και οι κοινωνικοί φορείς, είχαν κατορθώσει να συνεννοηθούν πάνω στις απαραίτητες πολιτικές για την οριστική υπέρβαση της κρίσης.

Ήδη από την αρχή της κρίσης το 2009, η ΟΚΕ προσπάθησε να διαμορφώσει μία Εθνική Αναπτυξιακή Συμφωνία με τη συμμετοχή όλων των κοινωνικών εταίρων και της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών. Παρά την αρχική αποδοχή του εγχειρήματος, δεν κατέστη δυνατή η ανάπτυξη εξειδικευμένων προτάσεων κοινής αποδοχής ανά τομέα οικονομικής και κοινωνικής πολιτικής.

Το τελευταίο διάστημα, προχωρώντας εκ νέου μία διαδικασία ευρείας διαβούλευσης για το νέο αναπτυξιακό σχέδιο της χώρας, η ΟΚΕ σε συνεργασία με τον ερευνητικό οργανισμό «Διανέοσις» έχει ξεκινήσει μία προσπάθεια διερεύνησης και εντοπισμού των δυνατοτήτων κοινωνικής συνεννόησης σε τομείς οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας που πρέπει πρωτίστως να αποτελέσουν πεδίο κοινωνικού διαλόγου. Η μελέτη αυτή, η οποία βρίσκεται σε στάδιο τελικής διαμόρφωσης, επιχειρεί να παρουσιάσει τις διαφορετικές απόψεις πάνω σε κρίσιμους τομείς οικονομικής και κοινωνικής δραστηριότητας όπως αυτές έχουν εκφραστεί κατά καιρούς από διεθνείς οργανισμούς, ερευνητικά ινστιτούτα και κοινωνικούς

φορείς επιχειρώντας να χαρτογραφήσει το εύρος της κοινωνικής συνεννόησης. Και αυτό γιατί η διαμόρφωση συνθηκών κοινωνικής συνεννόησης απέναντι σε μεταρρυθμιστικές οικονομικές πολιτικές είναι αναγκαία προϋπόθεση για την έξοδο της χώρας μας από την κρίση.

Καταγράφοντας επομένως τις θέσεις και τις προτάσεις των κοινωνικών εταίρων, ερευνητικών ινστιτούτων και διεθνών οργανισμών που έχουν διατυπωθεί την τελευταία δεκαετία σε διάφορους τομείς πολιτικής όπως η Αγορά Εργασίας, η Κοινωνική Προστασία και Κοινωνική Ασφάλιση, το Χρηματοπιστωτικό Σύστημα, η Αξιοποίηση της Δημόσιας Περιουσίας, η Εκπαίδευση, η Έρευνα και Καινοτομία, η Υγεία, η Δημόσια Διοίκηση, η Φορολογική Πολιτική επιχειρούμε να εντοπισθούν:

1^ο τα στοιχεία εκείνα των διαφορετικών προτάσεων που είναι κοινά, και άρα θα μπορούσαν δυνητικά να αποτελέσουν την πλατφόρμα μιας κοινωνικά συναινετικής διαδικασίας, με πολλαπλά θετικά αποτελέσματα και συνέργειες, μεταξύ άλλων και για την προώθηση μεταρρυθμίσεων, που θα αποσκοπούν στη βελτίωση της λειτουργίας της οικονομίας, γρήγορα και αποτελεσματικά, και

2^ο τα στοιχεία εκείνα των διαφορετικών προτάσεων στα οποία διαπιστώνεται «απόσταση» απόψεων και για τα οποία απαιτείται ένας ουσιαστικότερος και βαθύτερος επιστημονικός και πολυμελής δημόσιος διάλογος προκειμένου να διαμορφωθούν οι απαραίτητες συνθήκες συναίνεσης.

Χωρίς μέχρι σήμερα να έχει ολοκληρωθεί η προαναφερόμενη μελέτη, καθώς απομένει ακόμα αρκετή συνθετική δουλειά μπορώ με τις όποιες επιφυλάξεις να επισημάνω ότι στα ζητήματα της δημόσιας διοίκησης, της φορολογικής πολιτικής, των αγορών προϊόντων και υπηρεσιών, του χρηματοπιστωτικού συστήματος, της εκπαίδευσης, της έρευνας, της τεχνολογικής αναβάθμισης και καινοτομίας, και τέλος της υγείας διαφαίνονται σημαντικά περιθώρια συναίνεσης. Σε αντίθεση στους τομείς της αγοράς εργασίας, της κοινωνικής ασφάλισης και της αξιοποίησης της κρατικής περιουσίας οι συγκλίσεις, φαντάζουν, σε πρώτη ανάγνωση, δυσκολότερες.

Και εδώ είναι η σημασία του ρόλου που του οργανωμένου κοινωνικού διαλόγου όπως αυτός λαμβάνει χώρα στην Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Στα επιμέρους ζητήματα και τις προτάσεις πολιτικής που δεν διαπιστώνεται σύγκλιση απόψεων, ή παρατηρείται περιορισμένος βαθμός σύγκλισης, χρειάζεται ένας ανοικτός και ειλικρινής διάλογος ώστε να αμβλυνθούν σταδιακά οι αντιθέσεις και να αναδειχθούν τα σημεία όπου παρατηρούνται συμφωνίες.

Θα αναλάβω επομένως το ρίσκο να διατυπώσω την εκτίμηση, ότι καταρχήν, μία σοβαρή προσπάθεια διενέργειας ενός ουσιαστικού κοινωνικού διαλόγου μεταξύ των κοινωνικών εταίρων, αλλά και όλων των εμπλεκόμενων φορέων, δεν είναι de facto καταδικασμένη να αποτύχει. Αντιθέτως η προαναφερόμενη μελέτη δείχνει να υπάρχει σημαντικό περιθώριο κοινωνικής συνεννόησης σε μία σειρά από ζητήματα που απασχολούν την κοινωνία και την οικονομία μας. Και το πιο σημαντικό είναι, ότι η προσπάθεια επίτευξης ενός έστω και ελάχιστου βαθμού κοινωνικής συναντίληψης θα ενισχύσει την κουλτούρα κοινωνικού διαλόγου που τόσο έχει ανάγκη η χώρα μας, και θα προετοιμάσει το έδαφος για συνεννόηση ακόμη και σε ζητήματα για τα οποία, τουλάχιστον προς το παρόν, φαντάζει αδιανόητη η συναινετική τους διαχείριση.